

historie'. Det gør man selvom man udemærket er klar over, at det ikke er den 'sande historie'. Den visse historie skal helst ikke være usand, men den sande historie er ikke engang et ideal. Den visse historie er den, der kan føres bevis for; dér er det argumentationen der tæller. Ikke for ingenting har Ebbe Kløvedal Reich engang, før Vietnamkrigen blev et anliggende på Dag Hammarskjölds Allé, studeret den visse historie på Universitetet.

Med et lidt utraditionelt ordvalg er det jo den gængse opfattelse af, hvad videnskabelig historie er. Alligevel dukker den tanke af og til op, at også hvad Ebbe Kløvedal Reich kalder den sande historie er eller bør være et emne for historikere. Uanset hvilken forklædning den tanke antager, er vi hurtige og bestemte i vores afvisning. Nogle afviser tanken i klædelig (og til tider berettiget) beskedenhed, andre indtager det standpunkt, at historie skal ligne de »rigtige« videnskaber så meget som muligt og derfor afholde sig fra at spekulere over sandhedsbegrebet. Sådanne grunde er gode og solide. Ganske vist ved vi, at Kristian Erslev, den 'visse' histories apostel i Danmark, på sine gamle dage fik nogle anfægtelser i den retning; men denne udfordring til eftertanke tager vi let på. Det var jo da han blev gammel og – hvad jeg kun med en vis ængstelse røber for Ebbe Kløvedal Reich – da Erslev giftede sig med en veritabel spiritist!

»Fæ og frænder« er en historisk fortælling med det udtalte formål at få læseren til at besinde sig på, hvad det er at være dansker. For Ebbe Kløvedal Reich er danskerne demokratiske, de snakker sig til rette over en øl, og de har et frimodigt syn på forholdet mellem de to køn. Rødstrømperne kan få mændene til at sy et hvidt kors på deres strømper.

Naturligvis er den teknik ikke ny. Arup er allerede nævnt; han projicerede Det radikale Venstre langt ned i middelalderen. Hal Koch var enig med Ebbe Kløvedal Reich i, at demokratisk sindelag lå særlig godt for danskerne. Det er store forgængere at hale frem. Berettigelsen ligger ikke i, at de tre ville være enige, men i at de skrev brugbar Danmarkshistorie.

Når en gruppe, en folkelig bevægelse, et parti eller en klasse skal have sin brugbare historie, er det en misforståelse at levere historien om gruppens forgængere. Arbejderklassen får ikke sin historie ved at man i nok så mange detaljer beskriver de første fagforeninger, strejker o.s.v., men ved at den får sin egen Danmarkshistorie – i fuld størrelse så at sige, med hele den kendte vagtparade af konger, krige, sildefiskeri og trevangsbrug. Når det øldrikkende, palaver-demokratiske ø-lejr-Danmark skal have sin Danmarkshistorie, kunne det næppe få nogen mere fantasifuld fortolker end Ebbe Kløvedal Reich.

Der er gode grunde til, at det ikke er tilhængerne af Fællesmarkedet, der i disse år skriver inspirerende Danmarkshistorie.

Henrik S. Nissen

M I D D E L A L D E R

Ingvild Øye Solvberg: Driftsmåter i Vest-norsk Jordbrug ca. 600–1350. Oslo, Universitetsforlaget, 1976. 197 s. N.kr. 68,00.

Interessen for den agrare bebyggelseshistorie har været stærkt tiltagende igennem de sidste to årtier, hvad ikke mindst må tilskrives den voksende erkendelse i historievidenskaberne af hvilke muligheder der ligger i bebyggelseshistoriske studier for at beskrive og

forklare aspekter af det menneskelige samfunds totale udvikling. I nogen grad har interessen derfor – f. eks. inden for Det Nordiske Ødegårdsprojekt – samlet sig om at beskrive bebyggelsens kvantitative udvikling, og de muligheder der heri lå for at forklare samfundets demografiske, økonomiske og sociale udvikling, medens det økologiske aspekt, bebyggelsens forhold til ressourceområdet, har spillet en mere tilbagetrukket rolle. Nu kan intet landareal imidlertid i sig selv betegnes som et agrart ressourceområde. Ressource-område bliver det først i kraft af bestemte driftsmåder, der gør det muligt at udnytte området til agrarproduktion. Driftsmåden er således af afgørende betydning for bebyggelsens tæthed, nøjagtige lokalisering og struktur.

Det er derfor glædeligt at se dette centrale emne gjort til genstand for indgående videnskabelig behandling, og det tilmed for den periode, yngre jernalder og ældre middelalder, hvor størsteparten af vore landbrug anlagdes på deres nuværende pladser. Men desværre må det tilføjes, at hvis tidligere bebyggelseshistoriske arbejder i nogen grad har overset driftsøkonomiens betydning, så er bebyggelsesudviklingen til gengæld henvist til en meget sekundær rolle i dette arbejde over driftsmåderne, skønt f. eks. bebyggelsernes lokalisering op igennem perioden i hvert fald delvis må afspejle driftsmåden.

Ingvild Øye Sølvberg har sat sig som mål at undersøge, hvorvidt der foregik en intensivering af jordbruget i perioden, og at sætte agrarproduktionen i forhold til befolkningsvæksten. Midlet hertil er en kortlægning af driftsmåderne i det vestnorske landbrug i tidsrummet ca. 600–1350 e. Kr. Den geografiske afgrænsning er foretaget ud fra regionale og arbejdsmæssige hensyn, medens argumentet for den kronologiske afgrænsning er, at tidsrummet 600–1350 falder mellem to ødegårdsperioder. »Driftsmåder« opfattes som dækkende arbejdsmetoder i videste forstand: arealudnyttelse, redskabsbrug, arbejdsmåder, valg af planter og husdyr, forholdet mellem agerbrug og husdyrbrug. Der tilsigtes ikke alene en kvalitativ redegørelse, men også en kvantitativ af de enkelte faktoreres udvikling op igennem perioden.

Problemformuleringen er således stillet klart op, og en fyldestgørende besvarelse ville bidrage stærkt til belysning af samfundsudviklingen i tidsrummet. Forudsætningen herfor er imidlertid, at der kan findes en passende metode, men der er intet tilløb til diskussion af dette i afhandlingen. Tværtimod tages udgangspunktet i, hvad der ud fra eksisterende arkæologiske og naturvidenskabelige undersøgelser samt for hånden værende skriftlige kilder kan siges om driftsmåderne i tidsrummet, og det er egentlig ikke meget.

Arkæologien, der må bære hovedbyrden i den første halvdel af perioden, kan på nuværende stadi hovedsagelig kun påvise, at visse redskabstyper (og dermed driftsmåder), planter, husdyr, marksystemer og landbrugsbygninger har været i brug på et givet tidspunkt, men næppe engang, at tilsvarende *ikke* har været i brug i tilstødende perioder, og slet ikke hvilken relativ betydning de enkelte led havde i produktionen, for ikke at tale om produktionens absolutte størrelse. Pollenanalyser er ikke stort bedre stillet, hvad angår planteproduktionen, og hvad endelig de skriftlige kilder angår, er de vigtigste af normativ karakter. At udtale sig om produktionens størrelse, sammensætning og intensivering på dette grundlag må forekomme betænkeligt, medens dens art (anvendte driftsmåder) er lettere at gå til.

Dette forhold sætter sit præg på fremstillingen, idet det anvendte kildemateriale synes tilstrækkeligt til at tegne omridset af anvendte driftsmåder, medens argumentationen, overalt hvor produktionens størrelse og intensivering kommer på tale, ikke baseres på det samtidige kildemateriale, men derimod på de naturbetingede muligheder i området, set i lyset af senere tiders udnyttelse heraf, samt antagelse af befolkningsvækst (s. 46, 110, 123, 160). Herved påvises den intensivering, der skulle sættes i forbindelse med befolkningsvæksten, altså netop med befolkningsvæksten!

Det lykkes derfor ikke forfatteren at nå frem til en besvarelse af spørgsmålet om produktionens størrelse og sammensætning og en evt. intensivering af driften op igennem perioden. Derimod rummer fremstillingen en udmærket sammenfatning af driftsmådernes kvalitative karakter i tidsrummet, og det er spørgsmålet om afhandlingen ikke havde vundet i klarhed, dersom problemstillingen var blevet opgivet til fordel for en mindre prætentios om arbejdsteknik.

I hvert fald må forfatteren lade sig nøje med håbet om, at fremtidig forskning kan afklare de stillede spørgsmål nærmere, og værkets største fortjeneste ligger utvivlsomt i den ærlige påvisning af, hvor lidt, der på forskningens nuværende stade, egentlig kan siges om produktionens størrelse og sammensætning i disse centrale århundreder.

Erland Porsmose Christensen

Ludwig Buisson: Der Bildstein Ardre VIII auf Gotland. Göttermythen, Heldensagen und Jenseitsglaube der Germanen im 8. Jahrhundert n. Chr. Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, phil.-hist. Klasse 3. Folge Nr. 102. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1976. 136 S. mit 23 Tafeln.

Med Sune Lindqvist: Gotlands Bildsteine I-II (1941-42) åbnedes et stort og lokkende arbejdsfelt til belysning af nordisk kultur og dens forbindelser udadtil før 800. Denne uopdrivelige men uundværlige håndbog burde komme i en ajourført udgave med bedre plancher. Buisson koncentrerer sig om en enkelt af stenene efter et indledende kapitel om de øvrige sten, deres findesteder, anlæg og betydning. Kap. 2 gennemgår de litterære tekster (skjaldekvad, Saxo og sagaer) hvor der omtales illustrationer med lignende scener som dem der vises på billedstenene. Kap. 3-4 analyserer Ardre-stenens scener, og konstaterer at det ofte er samme situationer som var malet på de skjolde der beskrives i digte af Bragi og Þjóðólfr i 9. årh. Selv om disse tekster først foreligger i afskrifter omkring 1200 og derfor kan være noget omredigerede, er Ardre-stenen et bevis på at sådanne billeder eksisterede, og den dateres til sidste halvdel af 8. årh. For nordiske filologer er det mere overraskende at den også viser situationer der ellers først nævnes i mere suspekte prosastykker som Saxos Bråvallaroman, Snorris Edda og Volsungasagas Sig-mundepisoder. Nu rehabiliteres de ved Buissons tydninger af Ardre-stenens billeder, og det åbner nye perspektiver.

Med bedre plancher videreføres og suppleres Lindqvists identifikationer af mytologiske og legendariske situationer. Ifølge Buisson har den gotlandske kunstner i årtierne før 800 skildret det, som i senere vestnordisk litteratur indgår i fortællinger om: Jätten þrúðgelmir med de seks hoveder – Thor der fisker efter Midgårdsormen – Guderne der stjæler en okse – Loke med fiskenettet – Laksen der fanges – Sigyn og Skaði med ormen, hvis gift drypper ned over den bundne Loke – Volund og Bodvild foran smedjen med værktøjet og de hovedløse lig af de to drenge – Sigmund og Sinfjotli med ulvehammene – Signý ved gruben hvor de ligger indespærret – Vikingskibet (Sigmunds skib nævnt i Beowulf). Kun en enkelt situation med to diskuterende mænd er så ukarakteristisk, at Buisson lader dem være anonyme. På den øverste del af billedfladen kan han, og det er vel bogens mest overraskende nyhed, genkende kong Jormunrek der ligger foran sit bord med afhuggede arme og ben – attentatmanden der hoverende løfter sværdet – kongens borg (eller Valhal). – Hestefiguren med de otte ben og den skrutyggede rytter identificeres uden tøven med Sleipnir og Odin (skønt de fire af hestens ben er stænger og dens slunkne krop et tomt hylster med en sammensunket skikkelse over); at rytteren efter